

EKONOMİST

Ekonomist Prof.Dr. Sabri Tekir:

“Türkiye pandemiye hazırlıksız yakalandı”

OSTİM Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Sabri Tekir, yeni yatırımlar konusunda finansman sıkıntısı çekilmemesi için iç tasarrufların Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın ortalama yüzde 20 ile

yüzde 25 arasında olması gerektiğinin, ülkemizde bu oranın hiçbir zaman yüzde 14-15'in üzerine çıkamadığının altını çizdi.

■ Röportaj: Kader KARAÇAY YILMAZ

OSTİM Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof.Dr. Sabri Tekir, Türkiye'nin Covid-19 pandemisine hazırlıksız yakalandığını belirterek, “Merkez Bankası rezervlerinin eridiği, cari açığın yüksek olduğu, özel ve kamu sektörü dış borçlarının 500 milyar dolara yaklaştığı, kısa vadeli dış borçların 190 milyar doları aştığı bir zamana denk geldi. Aynı zamanda özellikle genç işsizlik düzeyinin nispi olarak yüksek olduğu bir dönemde pandemi yaşandı” dedi.

Başlangıçta alınan tedbirler başarılı olduysa da sonraki dönemde aynı başarının sürdürüldüğünün söylenemez olduğunu kaydeden Tekir, belirtilen sorunların aynı zamanda Türkiye'nin kemikleşmiş sorunları olduğunu açıkladı: “Tasarruf açığı (yetersizliği), istikrarlı ve sürdürülebilir bir büyüme trendinin yakalanamaması gibi sorunları da ilave etmek gerekir. Gerçekte bu sorunlar yeni ortaya çıkmış değildir. 20'nci yüzyıldan, hatta 19'ncü yüzyıldan beri kronik hale gelmiş olan sorunlardır. Daha açık ifade edelim: Türkiye bu sorunlar yumağından başını bir türlü kurtaramamıştır.”

Sorunların özünde tasarruf açığı olduğunun altını çizen Prof.Dr. Tekir, yeni yatırımlar konusunda finansman sıkıntısı çekilmemesi için iç tasarrufların Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın ortalama yüzde 20 ila 25 arasında olması gerektiğini, ülkemizde bu oranın hiçbir zaman yüzde 14-15'in üzerine çıkamadığını dile getirdi: “Şimdilerde ise yüzde 8'lere kadar düşmüş bulunmaktadır. Dolayısıyla iç tasarruflarınız yetersiz ise dış tasarrufların kullanılmasına ihtiyaç duyuyorsunuz demektir. İhracat yoluyla sağlanan gelirler dışında dış tasarrufların geliş şekilleri bellidir: Dış

borçlanma, turizm gelirleri, işçi dövizleri vs. Bizim gibi her on yılda bir siyasi ve ekonomik çalkantıların yaşandığı ülkelerde, bu finansman imkanlarının üretken, verimli ve ekonomik büyümeyi kalıcı hale getirecek alanlarda kullanımı da zorlaşıyor. Buna ek olarak, ithalatı önemli rant unsuru olarak gören işbirlikçi kesimlerin yeni yatırımlar konusunda iktidarlara birlikte çıkardıkları engeller de dahil edilince, ekonomi kendi içinde kısır bir döngüye girmiş oluyor.”

Ülkenin bu kısır döngüden hiç kurtulamadığını ve bunu

kırmak gerektiğini belirten Tekir, şunları söyledi: “19'ncü yüzyıl Osmanlı Devleti de dahil şimdiye kadar kurulan hükümetler, hep yatırımları desteleme, teşvik etme politikaları uyguladılar. Yeni iş alanları açılın, istihdam genişlesin, üretim artsın ve ekonomi büyüsün diye düşük faizli krediler verdiler. Hatta hibe kredileri de verdiler. Bu kredilerin önemli bir bölümü yeni veya kapasite artırımı amaçlı yatırımlarda kullanılacağı yerde başka bankalarda daha yüksek faizlerle değerlendirilmeye çalışıldı. Emeksiz kazanç yolu tercih edildi. Bunun dışında ihracat, dış müteahhitlik hizmetleri ve yüksek faiz gelirleri yurt dışı hesaplarda tutuldu. İç yatırımlarda yeterli derecede aktif olarak kullanılamadı. Şu bile söylenebilir: Dış borç olarak sağladığımız finansman kaynakları iş dünyamızın dışarıda tuttuğu değerlerin yüzde yirmisini bile bulmaz. Bu değerlerin yurt içinde tutulabilmesi için ilk önce ekonomik ve siyasi istikrarın sağlanması, yani para değerinin korunması, ileriye yönelik projeksiyonların yapılmasını sağlayacak şekilde fiyat istikrarının sağlanması, en önemlisi mal, can ve iş güvenliğinin sağlanması, yani tasarruf sahiplerinin geleceğe güvenle bakıp

güven içinde yatırım yapabilme ikliminin oluşturulması gerekir.”

Enflasyon, fiyatlar genel düzeyindeki yukarıya doğru hareketlerdir. Fiyatlar genel düzeyindeki bu yükselişler, kısa zamanda ekonomide çifte para sisteminin doğmasına neden olur. Tekir, az gelişmiş ülkelerin çıkmazlarından birinin bu olduğunu kaydederek, “Çifte para sisteminde yerli para yurt-çerli ekonomik işlemlerin yürütülmesinde; diğeri ise ithalata dayalı üretim ve tüketim sisteminin devamı için kullanılır. Fakat, fiyat istikrarsızlıkları zamanla halkın tasarruflarının bu yabancı para birimi ile yapılması sonucunu da doğurur. Nitekim, şu anda ülkemizde yaşadığımız olay budur” dedi.

Çifte para sisteminin ortadan kalkması için ekonomik ve siyasi istikrarın sağlanması; cari açığın olmaması; milli paranın sağlam olması; dış finansman kaynaklarına fazla bir ihtiyacın olmaması; kaynakların verimli ve üretime yönelik olarak kullanılması; teşvikler yoluyla sağlanan ihracat, yatırım vb. desteklerin yerinde kullanılıp kullanılmadığının takibi, uzun vadeli sürdürülebilir bir büyüme trendinin yakalanması gerekiyor. Tekir, aksi takdirde enflasyonist süreçten çıkabilmenin mümkün olmayacağını söyledi: “Enflasyon hükümetlerin iradeleri dışında meydana gelmez. Bu benim öteden beri dile getirmeye çalıştığım bir konudur. Hükümetlerin bu iradeleri isteye bağlı (yani politik bir tercih) veya zorunlu olarak oluşabilir. Enflasyonist politikalar genelde, politik bir tercih olarak uygulanır. Zorunlu olarak oluşan irade ise exojen faktörler dediğimiz dış alemden gelen etkenler önemlidir. Maliyet enflasyonunun ana nedenidir. Ülkemizdeki enflasyon, böyle bir karaktere sahiptir. İthal enflasyonunun önüne tamamen geçebilmek mümkün değildir. Gelişmiş ve gerçek anlamda sanayileşmiş ülkelerde bile az da olsa dış alem girdileri enflasyonist etkiler meydana getirebilir.”

Halen özel ve kamu sektörü olmak üzere ülkemizin sadece dış borcunun 500 milyar dolara ulaşmış olduğunu hatırlatan Tekir, “Merkez Bankası verilerine göre orijinal vadesine bakılmaksızın, vadesine 1 yıl veya daha az kalmış (kısa vadeli) dış borç stoku 192.0 milyar dolar ile rekor bir düzeye ulaşmış bulunmaktadır. Bu kısa vadeli dış borç stokunun yüzde 23’ü kamu sektörünün, yüzde 11.9’u Merkez Bankası, yüzde 65.1’i ise özel sektörün borcudur” dedi.

“Yakın gelecekte çıkış görmüyorum”

Ekonominin sıkıntılı halinden çıkış ihtimali görmediğini aktaran Tekir, görüşlerini şöyle dile getirdi: “Maalesef, yakın gelecekte böyle bir ihtimal gözükmüyor diyemem. Çünkü eğer bir ekonomide faiz yüksek (yüzde 19) (dünyada en yüksek faiz oranlarından biri), kur yüksek, cari açık yüksek, bütçe açığı yüksek (tasarruflar düşük, harcamalar yüksek

“KOBİ’ler ekonominin bel kemiğidir”

KOBİ’lerin ekonominin gerçekten belkemiği olduğunu söyleyen Prof.Dr. Sabri Tekir, “Devasa sanayi kuruluşları elbette ki ekonomi için gereklidir. Ancak ekonominin üzerine bina edildiği yapının KOBİ’lerden oluşması çok önemlidir” dedi.

SSCB ekonomisinin çöküş nedenlerinin başında o devasa sanayi kuruluşları ve bu kuruluşların kendilerini gelişen şartlara adapte edememeleri

gelmektedir. Tekir, KOBİ’lerin şartlara adaptasyon kabiliyeti yüksek işletmeler olduğunu söyledi: “Küçük çaplı üretimlerle de varlığını idame ettirebilirler. Yani, ekonomik krizlere karşı direnç kabiliyetleri daha yüksek ve esnektir. Ancak ülkemizde KOBİ kavramı ölçeklerinin Avrupa Birliği ölçeklerine uyarlanması gerekmektedir. Sonra KOBİ’lerin dış piyasalara açılma kabiliyetleri de yüksektir. Fakat, devletin dış piyasaların niteliği, şartları, ülke bazlı farklılıkları ve işlemlerin yürütülmesi konusunda doğrudan kamu desteğine ihtiyaç olduğu gibi özellikle OSB’lerin bünyesinde bu organizasyon ve koordinasyonu sağlamak için teşkil edilmiş birimlere dolaylı fakat etkili desteklemelerde bulunması gerekmektedir. Unutmamak gerekir ki KOBİ’ler toplam ihracatımızın yüzde 36.6’sına, buna mukabil toplam ithalatın sadece yüzde 22-23 dolayındaki bir payına sahiptir. En önemlisi toplam ihracatının yüzde 91.4’ü imalat sanayi ürünlerinden oluşmaktadır. Ülkemizde toplam Ar-Ge harcamalarının yüzde 31’i de yine KOBİ’lere aittir. Bir ülke için ideal olanı ise büyük ölçekli işletmelerle KOBİ’lerin kendi içinde uyumlu bir ekonomik sistemin kurulabilmesi olacaktır.”

ise), dış borç yüksek ve enflasyon da yüksek ise bu göstergelerin normale dönmesi zaman gerektirecektir. Kısa dönemde bunun sağlanması mümkün olmayacaktır. Çünkü, böyle bir ekonomik ortamda ileriye yönelik kararlar sağlıklı şekilde alınamayacaktır; yeni yatırımlar yapılamayacak, yeni istihdam alanları oluşturulamayacaktır; en önemlisi ekonomi istikrar içinde yönetilemeyecektir. Bununla birlikte zorlukların üstesinden gelmesini bilen son derece dinamik bir özel sektörümüz vardır. Çok iyi yetişmiş bir insan gücü kaynağımız vardır (eğer gelişmiş ülkeler bu yetişmiş insan gücümüzü vakımlamazlarsa), tarihsel tecrübesi son derece engin bir insan kaynağımız vardır. Bu kaynaklarla kısa zamanda bu zorlukların üstesinden gelinebileceği kanaatini taşımak istiyorum.”